

http://www.bgcentar.org.rs/index.php?option=com_content&view=article&id=383%3Austavna-alba-kao-pravno-sredstvo-za-zatitu-ljudskih-prava-i-osnovnih-sloboda-u-republici-srbiji-link&catid=83%3Aopte&Itemid=1

sreda, 17 februar 2010 12:47

Dr Bosa Nenadić

predsednica Ustavnog suda Srbije

USTAVNA ŽALBA KAO PRAVNO SREDSTVO ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA I OSNOVNIH SLOBODA U REPUBLICI SRBIJI

1. Neposredna ustavnosudska zaštita ljudskih prava u Republici Srbiji, kao jedne od dve osnovne funkcije Ustavnog suda, dostignuće je njenog Ustava iz 2006.. Ustanovljavajući nadležnost Ustavnog suda da štiti ljudska i manjinska prava i slobode, Srbija se pridružila krugu država koje su ustavno-sudsku zaštitu kreirale prema načelu da svi akti javne vlasti (bez izuzetka) podležu oceni ustavnosti. Princip formalne i materijalne superiornosti Ustava se na taj način „usmerava ka njegovom vrednosnom jezgru“ – ljudskim i manjinskim pravima i slobodama, a Ustavni sud se sve više pretvara u „sud običnih ljudi“.

U nadležnosti Ustavnog suda, je više sporova koji se pokreću žalbom kao pravnim sredstvom. No, ustavna žalba iz člana 170. Ustava je osnovni oblik Ustavom ustanovljene žalbe kojom se štite ljudska i manjinska prava i slobode zajemčene Ustavom, dok su žalbe predviđene odredbama člana 101. stav 5, člana 148. stav 2, člana 155, člana 161. stav 3, člana 187. stav 1. i člana 193. stav 1. Ustava, u stvari posebne, specifične vrste žalbe koje štite samo pojedine vrednosti utvrđene Ustavom.

Saglasno članu 170. Ustava, ustavna žalba se može izjaviti protiv pojedinačnih akata ili radnji državnih organa ili organizacija kojima su poverena javna ovlašćenja, a kojima se povređuju ili uskraćuju ljudska ili manjinska prava i slobode zajamčene Ustavom, ako su iscrpljena ili nisu predviđena druga pravna sredstva za njihovu zaštitu. Pored navedenog, prema članu 82. Zakona o Ustavnom sudu (2007) ustavna žalba se može izjaviti i protiv pojedinačnog akta ili radnje državnog organa ili organizacije kojoj je povereno javno ovlašćenje, a kojima se povređuju ili uskraćuju ljudska ili manjinska prava i slobode zajemčene Ustavom, ako je zakonom isključeno pravo na njihovu sudsku zaštitu (stav 1); kao i ako nisu iscrpljena pravna sredstva u slučaju kada je podnosiocu žalbe povređeno pravo na suđenje u razumnom roku (stav 2). Takođe, u skladu sa odredbom člana 175. stav 3. Ustava, postupak po ustavnoj žalbi uređen je Zakonom o Ustavnom sudu (u daljem tekstu: Zakon), i to odredbama čl. 82. do 90. Zakona, kao i opštim odredbama čl. 29. do 41. i čl. 44. do 49. Zakona.

2. Iz Ustava i Zakona proizlazi da se ustavna žalba može izjaviti pod sledećim uslovima: *prvo*, da je

povređeno ili uskraćeno ljudsko ili manjinsko pravo i sloboda zajamčena Ustavom; *drugo*, da je povreda ili uskraćivanje prava ili slobode izvršena pojedinačnim aktom ili radnjom državnog organa ili organizacije kojoj je povereno javno ovlašćenje, i *treće*, da su iscrpljena ili da nisu predviđena druga prava sredstva za zaštitu povređenih ili uskraćenih prava i sloboda, odnosno da je zakonom isključeno pravo na njihovu sudsku zaštitu. Kod prava na suđenje *u razumnom roku*, dovoljno je ispunjenje prva dva nabrojana uslova.

Iz čl. 83. do 85. Zakona slede još tri pretpostavke za podnošenje ustavne žalbe: *prvo*, aktivna legitimacija podnosioca; *drugo*, blagovremenost, i *treće*, urednost.

3. Navedeni uslovi i pretpostavke za podnošenje ustavne žalbe, iako naizgled jasni, otvorili su niz pitanja, kako načelno - teorijske, tako i procesno-praktične prirode. Ukazaćemo na neke od pravnih stavova koje je Ustavni sud zauzeo povodom procesnih pretpostavki za izjavljivanje ustavne žalbe. Ti stavovi se odnose, pre svega, na prava i slobode koji se štite posredstvom ustavne žalbe; predmet ustavne žalbe; supsidijarnost ustavne žalbe; legitimaciju za podnošenje ustavne žalbe; rokove za podnošenje ustavne žalbe, i dr.[1]

3.1. *U pogledu prava i sloboda koja se štite posredstvom ustavne žalbe* iz Ustava sledi da je ustavna žalba moguća samo u slučaju kada je „povređeno ili uskraćeno Ustavom zajamčeno ljudsko ili manjinsko pravo i sloboda“. Pošto pozitivnog, a ni negativnog određenja tih prava i sloboda u odredbi člana 170. Ustava nema, pitanje je koja su to sve prava i slobode. Stav je Ustavnog suda da se pred ovim sudom mogu, putem ustavne žalbe, štiti sva ljudska i manjinska prava i slobode (individualna i kolektivna), nezavisno od njihovog mesta u tekstu Ustava i nezavisno od toga da li su izričito zapisana u Ustava ili su u naš ustavnopravni sistem „uneta“ međunarodnim pravilima i aktima koji obavezuju Republiku Srbiju.

3.2. *Kao predmet ustavne žalbe*, Ustavom su utvrđeni „pojedinačni akti i radnje državnih organa ili organizacija kojima su poverena javna ovlašćenja“. Ovako opredeljen predmet ustavne žalbe govori o dve njegove osnovne karakteristike, a to su: da su akti koji se mogu osporiti ustavnom žalbom pojedinačni, a ne opšti akti, te da su to akti, odnosno radnje nosilaca državne (javne) vlasti. *Pojedinačni akt* je akt kojim se rešava o nekom pravu ili obavezi u konkretnom i određenom slučaju. Donosioci tog akta su državni organi (organi određeni Ustavom) i organizacije koje vrše javna ovlašćenja (agencije, zavodi, javne ustanove, javna preduzeća i dr.). Pod *radnjom* se podrazumeva kako aktivna radnja (činjenje), tako i propuštanje radnje (nečinjenje), odnosno uzdržavanje od radnje koju je trebalo preduzeti. Radnje (materijalni akti) nemaju neposredno pravno dejstvo, ali su suštinski vezane za pravne akte. Radnjama se stvaraju uslovi za donošenje pravnih akata ili za njihovo izvršenje. Samim tim, od načina postupanja, odnosno nepostupanja organa zavisi da li će i kada biti odlučeno o pravu nekog lica i da li će i kada priznato pravo biti realizovano. To znači da se i radnjama, kao materijalnim aktima, mogu ugroziti, osujetiti ili povrediti ljudska i manjinska prava.

3.2.1. Posebnu raspravu do sada je izazvalo pitanje *da li predmet ustavne žalbe može biti odluka suda*. Prema našem stanovištu i na njemu zasnovanoj praksi, Ustavnom sudu može se izjaviti žalba i na sudske odluke. Ne zato što je Ustavni sud „svojevrsni sud“, već, pre svega, zbog njegove Ustavom ustanovljene funkcije čuvara Ustava i jemca ljudskih sloboda i prava. Univerzalno ustanovljena „kontrola ustavnosti“ od strane Ustavnog suda akata i radnji svih nosilaca državne vlasti znači da opšti, ali isto tako i pojedinačni akti i radnje ni jednog državnog organa, a time ni organa zakonodavne, izvršne, pa ni sudske vlasti, od te ustavnosudske kontrole nisu izuzeti. U realnosti se svakako ne mogu naći argumenti koji bi *à priori* mogli potvrditi kako sudovi, pa i Vrhovni (kasacioni) sud, nisu nikad u stanju da prekrše Ustav. Katkad je to moguće zbog neznanja sudija, ali i iz pristrasnosti i drugih razloga. I uporedno, i naše dosadašnje iskustvo ukazuje da su sudske odluke najčešće predmet ustavne žalbe.

Nadalje, ovaj problem se u praksi pokazuje uglavnom kao problem odnosa dva visoka suda javnog prava:

Ustavnog suda i Vrhovnog (kasacionog) suda. Uobičajena tvrdnja da ustavni sud nije nikakav instancijski sud, kao i da to nije poslednja instanca u odnosu na sudske odluke donete u okvirima redovnog sistema sudsko-pravne zaštite ljudskih prava i sloboda, ne može da vodi rešavanju potencijalno napetog odnosa između ovih sudova. Cilj je instituta ustavne žalbe - da i sudska vlast bude neposredno vezana osnovnim pravima čoveka. Jednostavno, sve sudske odluke su podložne preispitivanju od strane Ustavnog suda u meri u kojoj su zasnovane na načelno netačnom razumevanju značenja, značaja i normativnog domašaja Ustavom garantovanih prava, ili na netačnoj interpretaciji zakona koja bi, ako bi bila prihvaćena, činila taj zakon u stvari protivustavnim. Očigledno je da u ovom drugom slučaju ustavnosudsku kasaciju sudskog akta mora da prati odluka o utvrđivanju da zakon nije u skladu s Ustavom.

3.3. *Supsidijarnost ustavne žalbe i moguća odstupanja.* Saglasno odredbama Ustava i Zakona, ustavna žalba je dopuštena: *prvo*, po iscrpljivanju svih pravnih sredstava protiv pojedinačnog akta kojim se odlučuje o nečijem pravu, obavezi ili na zakonu zasnovanom interesu, *drugo*, kad nisu predviđena druga pravna sredstva za njihovu zaštitu i *treće*, kad je podnosiocu žalbe povređeno pravo na suđenje u u razumnom roku.

Prva situacija se ogleda u tome da je ustavna žalba pravno moguća (dopuštena) tek kada su iskorišćena sva predviđena pravna sredstva, kako ustavna žalba ne bi ulazila u „konkurenciju“ sa redovnim ili vanrednim pravnim lekom i kako „stranci“ ne bi bilo ostavljeno na volju da odlučuje i bira da li će podneti (izjaviti) pravne lekove koji se upućuju redovnim sudovima, ili pak ustavnu žalbu Ustavnom sudu. Dozvoliti ustavnu žalbu za slučaj da je npr. sud povredio nečije ustavno pravo u prvostepenom postupku značilo bi „izaći“ iz postupka redovnog pravosuđa i „prebaciti“ se na ustavno sudovanje, što bi imalo za posledicu nekontrolisanu mogućnost pretvaranja sudskih sporova u ustavnosudske sporove, odnosno „izvlačenje“ sudskih sporova iz nadležnosti redovnih sudova i „ustanovljenje“ nadležnosti Ustavnog suda u tim slučajevima, mimo Ustava. Drugačije značenje navedene ustavne formulacije dovelo bi do „zagušenja“ Ustavnog suda i nemogućnosti efikasnog vršenja, ne samo funkcije zaštite sloboda i prava, nego i svih drugih funkcija Ustavnog suda[2].

U Ustavu nema ustanovljenih izuzetaka od načela supsidijarnosti ustavne žalbe. Međutim, kao što je već konstatovano, Zakonom je propisano da se ustavna žalba može izjaviti iako nisu iscrpljena pravna sredstva, u slučaju kada je podnosiocu žalbe povređeno *pravo na suđenje u razumnom roku*.

Druga situacija, ogleda se u tome da će Ustavni sud odlučivati o ustavnoj žalbi uvek kada za zaštitu pojedinog prava ili slobode „nisu predviđena druga pravna sredstva za njihovu zaštitu“, odnosno u slučaju tzv. pravne praznine u zaštiti određenog ustavnog prava ili slobode. Ostaje i dalje prisutna dilema kako se utvrđuje postojanje pravne praznine u zaštiti određenog prava ili slobode, odnosno kako će se utvrditi da „nisu predviđena druga pravna sredstva“ za zaštitu konkretnog prava, odnosno slobode - tek pošto se prethodno oglase nenadležnim sudovi i drugi državni organi, ili ako Ustavni sud, na osnovu svog poznavanja sistema pravne zaštite, to sam utvrdi. Smatramo da se ova dva načina utvrđivanja pravne praznine međusobno ne isključuju i da se u praksi mogu pojaviti oba slučaja.

3.4.. Polazeći od toga da Ustavom i Zakonom nije izričito propisano *kada će se smatrati da su „iscrpljena druga pravna sredstva“* za zaštitu ljudskih ili manjinskih prava i sloboda, Ustavni sud je, nakon detaljne analize pravnih sredstava predviđenih pojedinim procesnim zakonima, te ocene njihove dostupnosti i delotvornosti, zauzeo stav prema kome su pravna sredstva iscrpljena u sledećim slučajevima:

a) *U upravnom postupku*, donošenjem odluke po tužbi u upravnom sporu smatraće se da je iscrpljeno poslednje pravno sredstvo pre izjavljivanja ustavne žalbe. Ukoliko je dozvoljena žalba protiv

odluke donete u upravnom sporu ili zahtev za vanredno preispitivanje sudske odluke, donošenjem odluke po ovim pravnim sredstvima smatraće se da je iscrpljeno poslednje delotvorno pravno sredstvo pre izjavljivanja ustavne žalbe. Izuzetno, ako je isključena mogućnost upravnog spora, donošenjem odluke po žalbi protiv prvostepenog upravnog akta, smatraće se da je iscrpljeno poslednje delotvorno pravno sredstvo pre izjavljivanja ustavne žalbe;

b) *U prekršajnom postupku*, donošenjem odluke po žalbi na prvostepenu odluku, odnosno odluke po zahtevu za vanredno preispitivanje pravosnažnog rešenja o prekršaju (ukoliko je dozvoljen), smatraće se da je iscrpljeno poslednje delotvorno pravno sredstvo pre izjavljivanja ustavne žalbe;

v) *U krivičnom postupku*, donošenjem odluke po žalbi na prvostepenu, odnosno na drugostepenu presudu, ili po žalbi na rešenje, smatraće se da je iscrpljeno poslednje delotvorno pravno sredstvo pre izjavljivanja ustavne žalbe;

g) *U postupku za privredne presteupe*, donošenjem odluke po žalbi na prvostepenu odluku suda smatraće se da je iscrpljeno poslednje delotvorno pravno sredstvo pre izjavljivanja ustavne žalbe;

d) *U parničnom postupku*, donošenjem odluke po reviziji smatraće se da je iscrpljeno poslednje delotvorno pravno sredstvo pre izjavljivanja ustavne žalbe. U slučajevima kada revizija zakonom nije dozvoljena, donošenjem odluke po žalbi na presudu ili žalbi na rešenje, smatraće se da je iscrpljeno poslednje delotvorno pravno sredstvo pre izjavljivanja ustavne žalbe;

đ) *U vanparničnom postupku*, donošenjem odluke po reviziji smatraće se da je iscrpljeno poslednje delotvorno pravno sredstvo pre izjavljivanja ustavne žalbe. U slučajevima kada revizija zakonom nije dozvoljena, donošenjem odluke po žalbi na prvostepeno rešenje, smatraće se da je iscrpljeno poslednje delotvorno pravno sredstvo pre izjavljivanja ustavne žalbe;

e) *U izvršnom postupku*, donošenjem odluke po žalbi, odnosno prigovoru, smatraće se da je iscrpljeno poslednje delotvorno pravno sredstvo pre izjavljivanja ustavne žalbe

3.5. Jedan od uslova za prihvatljivost ustavne žalbe je personalna pretpostavka ili sposobnost da neko bude podnosilac ustavne žalbe, te ako je ova pretpostavka ispunjena, onda se uspostavlja nadležnost Suda *ratione personae*. U pogledu određivanja nosioca prava na ustavnu žalbu (žalbene sposobnosti) ili bolje reći „*legitimacije za podnošenje ustavne žalbe*“, Ustav je ostao nedorečen, odnosno nije izričito odredio ko može podneti ustavnu žalbu. Ustav govori samo o dopuštenosti ustavne žalbe kao sredstva, pa upotrebom pasiva kaže: „Ustavna žalba se može izjaviti...“, ali ne navodi i ko je može izjaviti.

Odredbama člana 83. Zakona propisano je: da ustavnu žalbu može izjaviti svako lice koje smatra da mu je pojedinačnim aktom ili radnjom državnog organa ili organizacije kojoj je povereno javno ovlašćenje povređeno ili uskraćeno ljudsko ili manjinsko pravo i sloboda zajamčena Ustavom (stav 1.); da ustavnu žalbu u ime lica iz stava 1. ovog člana, na osnovu njegovog pismenog ovlašćenja može izjaviti drugo fizičko lice, odnosno državni ili drugi organ nadležan za praćenje i ostvarivanje ljudskih i manjinskih prava i sloboda.

Pravo na izjavljivanje ustavne žalbe Zakon priznaje „svakom“, ali iz uslova za izjavljivanje ustavne žalbe proizlazi da je to lice kome je osporenim aktom povređeno ili uskraćeno ljudsko ili manjinsko pravo i sloboda, iz čega dalje sledi da žalbenu sposobnost ima nosilac ili titular ljudskog ili manjinskog prava i slobode zajamčene Ustavom. Neko lice može „smatrati“ da mu je pojedinačnim aktom državnog organa ili vršioca javnog ovlašćenja povređeno ili uskraćeno pravo i sloboda samo ukoliko je osporenim aktom odlučivano o njegovom pravu, obavezi ili na zakonu zasnovanom interesu.

Nesporno je da ustavnu žalbu mogu izjaviti fizička lica – domaća i strana. Aktivnu legitimaciju za

podnošenje ustavne žalbe imaju i pravna lica, kao i kolektiviteti, ako su nosioci, odnosno titulari Ustavom garantovanih prava i sloboda.[3]

Zakon ne koncipira ustavnu žalbu kao *actio popularis*, već uslovljava njeno izjavljivanje pismenim ovlašćenjem podnosioca ustavne žalbe. Takvo pismeno ovlašćenje može biti dato fizičkom licu, državnom ili drugom organu nadležnom za praćenje i ostvarivanje ljudskih i manjinskih prava i sloboda. Fizičko lice koje je punomoćnik podnosioca ustavne žalbe, prema Zakonu, ne mora biti advokat.

3.6. Iz odredaba člana 84. Zakona, sledi da je rok od 30 dana za podnošenje ustavne žalbe prekluzivan i da se samo izuzetno, ako postoje opravdani razlozi za propuštanje roka, može dozvoliti povraćaj u pređašnje stanje, shodnom primenom odredbama odgovarajućeg procesnog zakon.

Nije sporno da je početak roka za izjavljivanje ustavne žalbe protiv pojedinačnog akta određen činom dostavljanja akta kojim su iscrpljena pravna sredstva podnosiocu ustavne žalbe.

Kada se ustavnom žalbom osporava radnja koja se sastoji u činjenju, početak roka za podnošenje žalbe vezan je za dan preduzimanja ili prestanka radnje, pa se i rok može računati od dana saznanja podnosioca ustavne žalbe o preduzimanju ili prestanku radnje. U praksi bi se, međutim, kao sporno moglo postaviti pitanje računanja roka za izjavljivanje ustavne žalbe kojom se osporava propuštanje radnje, jer nečinjenje organa može trajati duži vremenski period, a da stranka ne podnese ustavnu žalbu osnovano očekujući da će državni organ ili vršilac javnih ovlašćenja u doglednom vremenskom periodu preduzeti propuštenu radnju.[4] Otuda se za propuštenu radnju rok računa u svakom konkretnom slučaju, u zavisnosti od ponašanja organa i ponašanja podnosioca ustavne žalbe.

3.7. *Pravno dejstvo odluka po ustavnim žalbama kojima se osporavaju sudske odluke.*[5 Problem odnosa ustavnosudske i redovne sudske vlasti posebno je izražen zbog toga što su način i uslovi ostvarivanja većeg broja Ustavom zajemčenih prava uređeni zakonom.

Nesporno je da Ustavni sud nije «super revizionarna instanca» u odnosu na najviše redovno pravosuđe. Načelno, Ustavni sud se ne može upuštati u ispitivanje svih pravnih nedostataka sudskih odluka, već se ograničava samo na povredu ustavnih prava i sloboda. To znači da postojanje povrede pravila postupka, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, nepravilnog tumačenja zakona ili njegove pogrešne primene u sudskom postupku, još uvek ne bi bilo dovoljno za usvajanje ustavne žalbe, ako to samo po sebi ne bi značilo i povredu Ustava, odnosno osnovnih ljudskih i manjinskih prava.

Mada odlučivanje po ustavnim žalbama može izgledati jednostavno, ipak je teško precizno utvrditi obim ovlašćenja Ustavnog suda, a time i domet osnovnih prava zajemčenih Ustavom koja su merilo za ispitivanje sudskih odluka. U cilju razgraničenja „specifičnog ustavnog prava“ od „običnog zakonskog prava“, Ustavni sud će morati da razvije niz konkretnih pravnih stavova, uz uvažavanje doktrine ustavnosudske „uzdržljivosti“ u ispitivanju ustavnosti sudskih odluka. U tom se slučaju mora obzirivo procenjivati sudska interpretacija Ustava i zakona i čuvati autoritet sudova. Prilikom ocenjivanja osporenih sudskih odluka, Ustavni sud mora ostati u granicama svoje ustavne nadležnosti, a to će biti ukoliko se ograniči samo na uklanjanje sudskih odluka u kojima je došlo do očiglednih povreda Ustava i Ustavom zajemčenih prava i sloboda. Naravno, "uzdržljivost" Ustavnog suda ne sme nikako da znači "bojažljivost" ili "popustljivost" Suda u domenu zaštite osnovnih vrednosti koje jemči Ustav, bez obzira odakle njihova povreda dolazi.

Dodatni problem u odnosu Ustavnog suda i redovnih sudova proizišao je i iz primene odredbe člana 89. stav 2. Zakona koja, pored ostalog, propisuje da kad Sud utvrdi da je osporenim pojedinačnim aktom, odnosno radnjom, povređeno ili uskraćeno ljudsko ili manjinsko pravo ili sloboda zajamčena Ustavom, poništiće pojedinačni akt. Taj pojedinačni akt može biti i sudska presuda ili rešenje, ukoliko je osporen

ustavnom žalbom.

Zakonska mogućnost, odnosno obaveza da Ustavni sud u postupku po ustavnoj žalbi poništi odluku redovnog suda kada usvoji ustavnu žalbu u stručnoj javnosti je izazvala rasprave u kojima su preovladala dva mišljenja. Prema prvom, Ustavni sud može poništiti odluku redovnog suda ne samo zbog toga što je to zakonom propisano, nego i zato što se štetna posledica neustavnosti pojedinačnog akta otklanja njegovim poništanjem, kao što se neustavnost opšteg akta otklanja njegovim uklanjanjem iz pravnog poretka kasatornom odlukom. Prema drugom mišljenju, sudske odluke može preispitivati i ukinuti samo nadležni sud, a odluka Ustavnog suda kojom se usvaja ustavna žalba i konstatuje povreda prava može biti osnov za ponavljanje parničnog postupka, odnosno ispitivanje zakonitosti pravnosnažne presude u krivičnom postupku pred redovnim sudom, kao što je to slučaj sa odlukama međunarodnih sudova

Pitanje poništaja sudskih odluka u postupku po ustavnoj žalbi je utoliko sporno što Zakon ne sadrži bliže odredbe o pravnom dejstvu odluka Ustavnog suda kojima se usvaja ustavna žalba. U Zakonu nije propisano da li će se nakon poništaja sudske odluke predmet vratiti nadležnom sudu na ponovno odlučivanje, da li će u krivičnim predmetima pravna posledica poništaja sudske odluke o određivanju pritvora ili kažnjavanju okrivljenog za izvršeno krivično delo biti puštanje okrivljenog iz pritvora, odnosno zavoda za izvršenje krivičnih sankcija u kome izdržava kaznu zatvora i sl. Takve odredbe ne sadrže ni procesni zakoni koji uređuju pitanja pravila postupka pred sudovima.

U dosadašnjoj praksi, odlukama Ustavnog suda o usvajanju ustavne žalbe, odluke redovnih sudova su poništavane samo izuzetno, kada se na drugi način nisu mogle otkloniti štetne posledice povrede Ustavom zajamčenog prava ili slobode.

4. Uzroci velikog broja ustavnih žalbi: broj izjavljenih ustavnih žalbi je u stalnom porastu. Do 1. jula 2009. godine, u Ustavnom Sudu je primljeno preko 3129 ustavnih žalbi. Navedeni podaci, uz istovremeno smanjene broja podnetih inicijativa za ocenu ustavnosti i zakonitosti opštih akata, ukazuju na tendenciju usmeravanja ustavnosudske zaštite sa normativne kontrole opštih akata ka kontroli ustavnosti pojedinačnih akata. S obzirom na navedeno, Ustavni sud je, pored rešavanja „starih predmeta“ normativne kontrole, prioritet dao rešavanju ustavnih žalbi, kako i on sam ne bi postao „usko grlo“ u pružanju zaštite ljudskim, građanskim i manjinskim pravima i slobodama. Veliki broj ustavnih žalbi posledica je u osnovi vrlo različitih uzroka, od kojih su po našem mišljenju, najznačajniji: a) preširoko postavljene procesne pretpostavke za podnošenje ustavnih žalbi; b) dugo trajanje sudskih postupaka; v) nedovoljna obaveštenost građana o karakteru ustavne žalbe, i dr.

[1] Vid. *Stavove Ustavnog suda u postupku ispitivanja i odlučivanja o ustavnoj žalbi* .na www.ustavni.sud.rs

[2] Vid. opširnije B. Nenadić, *Ustavni položaj sudstva*, uvodni referat na godišnjem savetovanju sudija - Sudijski dani , Vrnjačka Banja, 2007, Bilten sudske prakse Vrhovnog suda Srbije, broj 4/2007, str. 191. i d.

[3] Smatramo da posebnu pažnju zaslužuje pitanje da li bi ustavna žalba izjavljena zbog nepostupanja organa uopšte mogla da bude odbačena kao neblagovremena Ustavni sud se do sada nije izjašnjavao o tome da li pravo na podnošenje ustavne žalbe imaju i tzv. posredne žrtve ili potencijalne žrtve, jer se ta pitanja do sada nisu pojavila kao sporna u praksi Suda

[4] Npr. tužba zbog ćutanja uprave kojom se pokreće upravni spor ne može biti odbačena kao neblagovremena, već samo kao preuranjena, ukoliko je podneta pre protoka rokova predviđenih Zakonom

o upravnim sporovima.

[5] Vid. opširnije B. Nenadić, *Dva pitanja od značaja za odnos Ustavnog suda i sudstva*, Pravni informator, broj 1/2008, str. 3. i d.